

# **Blogg som åpen læringsplattform**

*Jon Hoem*

*Mediesenteret, Høgskolen i Bergen, jon.hoem@hib.no*

## **Sammendrag**

Artikkelen gir et innblikk i tankegangen bak en åpen, bloggbasert læringsarena som er utviklet i forbindelse med undervisningen i et nettbasert studietilbud innen Digital fotografering ved Høgskolen i Bergen. Mange av de erfaringene vil ha relevans for de som ønsker en åpen læringsarena.

Studiet er bygget opp rundt en rekke weblogger (blogger). Noen inneholder fagstoff, andre fungerer som diskusjonsforum eller rene informasjonssider. Alle studentene har dessuten sine egne blogger. Artikkelen eksemplifiserer hvordan en kan benytte blogger i forbindelse med nettbasert undervisning. Særlig i sammenhenger der en ønsker stor grad av åpenhet gir blogger studentene en økt følelse av å publisere sine arbeider for reelle mottakere ut over den gruppen de studerer sammen med.

Artikkelen tar særlig for seg hvordan man har jobbet bevisst med fire rollemodeller, initiativtakere, kontrollører, veiledere og observatører, og argumenterer for at et nettbasert læringsmiljø bør legge til rette for at brukerne skal kunne veksle mellom de ulike rollene på en enklest mulig måte.

## **Stikkord**

Weblogger, åpenhet, åpne læringsressurser, lærer og studentroller

## **Bakgrunn**

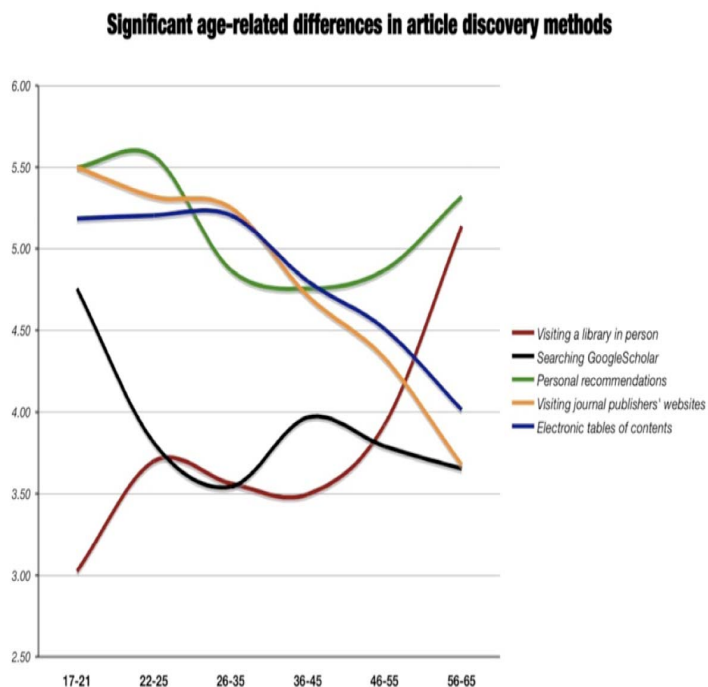
Weblogger (blogger) hadde sin spede begynnelse, for et drøyt tiår siden, som et skrive- og publiseringsverktøy tilpasset de tekstene en finner på nettet. Blogger legger til rette for hyppig publisering av relativt korte tekster, som presenteres kronologisk, men kan fint inneholde lengre tekster som inkluderer ulike former for multimedialt innhold. Innholdet er ofte holdt i en personlig tone, men kan selvsagt ta for seg faglig innhold.

Blogger har blitt utviklet for å gi brukerne en stor grad av fleksibilitet, noe som har medført at blogger har fått mange bruksområder: noen skrive om rent private forhold, andre kan ha en profesjonell, faglig agenda, mens atter andre kan drive en nettavis ved hjelp av den samme programvaren. Denne fleksibiliteten medfører også at mange bloggere kombinerer sjangere, og blander poster med personlig og profe-

sjonelt/faglig innhold. Det som publiseres befinner seg ofte i grenselandet mellom en privat og en offentlig sfære, noe som er med på å gjøre bloggsjangeren spesielt interessant i undervisnings-sammenhenger. Undervisning kan jo betraktes som tilrettelegning for prosesser der den enkelte student bearbejder offentlig tilgjengelig informasjon til individuell kunnskap.

I løpet av de siste årene har bruken av blogger utviklet seg fra å være hovedsaklig skriftbasert til å bli et verktøy som favner over alle medietyper: bloggere publiserer i dag video, bilder og lyd like enkelt som tekst. Samtidig er de nødvendige verktøyene tilgjengelig gratis, eller for en svært rimelig penge. Svært mange yngre brukere gjør derfor tidlige erfaringer med publisering på nettet ved hjelp av blogger eller nett-baserte journaler (Lenhart et al, 2007). Selv om mange ikke ender opp med å bruke blogger aktivt over tid, bidrar dette til et erfaringsgrunnlagt som stadig flere bringer med seg inn i undervisningen (Ofcom, 2008).

Undersøkelsen "Information behaviour of the researcher of the future" (CIBER. 2008) ble gjennomført for å finne ut av hvordan fremtidige forskere, som nå er i ferd med å gjennomføre sin utdannelse, kan tenkes å bruke digitale ressurser når de blir yrkesaktive.



**Figur 1: Ulike metoder for informasjonsinnhenting (CIBER. 2008)**

Man ser klart en forsterkning av trenden mot økende bruk av elektronisk informasjon på bekostning av informasjon distribuert på papir. Dette understrekes av at 89

% av studentene begynner et søk etter informasjon via en søkemotorer. Yngre forskere (under 26) baserer seg i mye større grad på søk via Google enn deres eldre kolleger. Samtidig er personlige anbefalinger en viktig metode for å finne aktuell litteratur. Dette gjelder for brukere i alle aldre, selv om det per i dag minsker sterkt for de som er eldre enn 35.

Vi kan slå fast at dagens studenter bruker stadig mer av sin fritid på nett, og en kan med det gå ut i fra at de opparbeider seg kompetanse og forventninger ut fra det de møter gjennom sin daglige nettbruk. Bruken er gjerne sammensatt, det vil si man veksler mellom å se på innhold som andre har lagt ut, man deltar fra tid til annen aktivt i en diskusjon og et økende antall legger selv ut innhold. Blant dagens ungdom er 70 % av de mellom 14 og 24 brukere av såkalte sosiale nettsteder. Over halvparten oppdaterer profilen sin jevnlig (MSN/MTV, 2008). Ifølge den samme undersøkelsen er fotografier den mest populære informasjonen på personlige sider, men mer enn en tredjedel av de unge legger også ut musikk og video. Verd å merke seg er at nærmere 60% ønsker å se innhold av personlig karakter, for dermed å kunne se hva man har til felles med andre brukere.

Mange av de aktivitetene som en vanligvis knytter til vår private bruk av nettet synes å ha et potensial i andre sammenhenger, både knyttet til yrkesliv, undervisning og læring. Det er grunn til å tro at en læringsomgivelse som gjør det enkelt å lage koblinger til aktuelle hendelser og eksempler, samtidig som det arbeidet man gjør er tilgjengelig for flere vil være skritt i retning av å skape et mer motiverende læringsmiljø (Walker, 2004).

De fleste former for informasjon om samtiden er i dag enklest tilgjengelig på nett, og en finner mye informasjon med historisk relevans. Samtidig er de fleste studenter allerede aktive nettbrukere. En kan dermed argumentere for at de i størst mulig grad bør produsere tekster for nettet, der de kobler egne tekster til aktuelle referanser ved hjelp av hyperlenker. Med dette som utgangspunkt gikk Mediesenteret Høgskolen Bergen i 2007 i gang med å utvikle et studium i digital fotografering der fagets innhold skulle ligge åpent tilgjengelig på nettet. Samtidig ønsket en å legge til rette for at kommunikasjonen mellom veileder og studenter skulle foregå på en åpen plattform der studentene har innsyn i alt som publiseres, altså en stor grad av åpenhet (Hoem, 2006).

## **Åpenhet**

Ulike aktiviteter på nettet er en integrert del av den enkelte students hverdag. Både presentasjonen av lærestoff og kommunikasjonen som foregår gjennom studiet bør reflektere dette. En undersøkelse, gjennomført på oppdrag fra SANU, konkluderer med at morgendagens studenter forventer at bruken av digitale læringsressurser skal bli mer utbredt og mer profesjonelt administrert i høyere utdanning. Universitets og Høgskolerådet har lenge anbefalt å "opprette/videreutvikle institusjonelle, åpne publiseringsarkiv som kan gi et dekkende bilde av institusjonens forskning og som gir søkeadgang for alle" (UHR, 2005). Anbefalingen gjelder primært vitenskapelige

artikler, men det er ingen grunn til at ikke det samme bør gjelde for institusjonens læringsressurser. Her er det nok å se til internasjonale initiativ som Open Courseware, noe som gir klare signaler om hvordan stadig flere læringsressurser vil bli distribuert.

Den økende bruken av Wikipedia (Spiro, 2008) er et eksempel på hvordan forutsetningene for undervisning endrer seg når informasjon blir lettere tilgjengelig. Samtidig er det sjelden en klar sammenheng mellom tilgang til informasjon og kunnskap, og mange er skeptiske til den måten å produsere informasjon på som Wikipedia representerer. I praksis viser det seg imidlertid at det innholdet som produseres på denne måten har forbausende høy kvalitet. Unntak finnes selvsagt, men problemet blir å kunne skille mellom informasjon av god og dårlig kvalitet, noe vi overalt i samfunnet. Det og lære seg å nærme seg alle informasjonskilder med et kritisk blikk er i seg selv en vesentlig kompetanse.

I studiet i digital fotografering er det en uttalt målsetning å åpne undervisningen og læringsprosessene mot omverdenen. Dette er delvis et forsøk på å etterleve et grunnleggende ideal knyttet til utdanning: Enhver borger skal kunne komme til en forelesning og overvære denne, selv om vedkommende ikke er tatt opp som student. Paradoksalt nok har innføringen av digitale læringsplattformer medført at dette prinsippet er betydelig svekket. Til tross for at nettmediene gjør det langt enklere å nå flere, ser vi en utvikling der innholdet i fagene blir «gjemt bort» i LMSene, kun tilgjengelig for de som har tilgang via en pålogging.

Manglende åpenhet omkring undervisningens innhold bidrar til å opprettholde et skille mellom utdanning og andre samfunnsområder. Ved å lukke læringsressursene kan mye tyde på undervisningssektoren inne på et blindspor, som gjør lærere og studenter mindre i stand til å utnytte de mulighetene som nettet har skapt. Samtidig ser en hvordan ressurser, som i dag er lukket, presses av de åpne, ofte kollektivt produserte innholdsressurser. I kombinasjon med en studentmasse som i økende grad er vant til å produsere og utveksle informasjon vil dette kunne åpne opp kommunikasjonen knyttet til undervisning. I denne situasjonen er det vesentlig at undervisningssektoren skaffer seg erfaring med åpne læringsressurser, samt hvordan man konkret forholder seg til at deler av kommunikasjonen kan åpnes opp mot omverdenen.

Åpenhet mot omverdenen er en sak, men enda viktigere er åpenhet innad, slik at studentene får del i et læringsfelleskap der de kan lære gjennom andres erfaringer, og diskutere disse i relasjon til sitt eget arbeid. De mest brukte studiestøttesystemene har utviklet seg betydelig i positiv retning de siste årene, noe som har bidratt til et økt fokus på personalisering, samtidig som en beholder de administrative funksjonene som LMSene tradisjonelt har vært gode på. I studieopplegget som diskuteres her har vi imidlertid vært opptatt av å gå noen skritt videre og fjerne flest mulig av de grensene som tradisjonelt er bygd inn i studiestøttesystemer. Vi har nærmet oss dette ut fra prinsippet om at alle deltagerne i et læringsfelleskap (Wenger, udatert) bør ha innsyn i det som til enhver tid foregår.

## Hvorfor weblogger?

Tar en utgangspunkt i mappemetodikk ser en at studentene ofte får et økt læringsutbytte av å lese, diskutere og referere til hverandres arbeider. Åpne mapper legger dermed til rette for differensierte former for samarbeid, også når man ikke er pålagt å arbeide i grupper. Man oppnår autentiske skrivesituasjoner med reelle mottakere, samtidig som det åpner for en rekke former for samarbeid samtidig som man dokumenterer prosessene fram mot ulike sluttprodukt (Otnes, 2003). De lærende trenes også i å skrive tekster for nettet, og en positiv bieffekt er at man opparbeider en portefolio som man kan beholde etter at eksamen er avlagt.

En weblogg kan ha mange av portefolioens egenskaper. Bloggen er en form for personlig hjemmeside, med noen karakteristika knyttet til form og oppdatering. Blogger er i utgangspunktet designet for å kunne håndtere personlige kommunikasjonsbehov og knytte ulike deler av den publiserte informasjonen sammen så enkelt som mulig. De åpner for kollektive arbeidsformer der den enkelte nærmer seg en dialog med andre fra et egenformulert ståsted. Løsninger som integrerte verktøy for tilbakemelding, automatisk arkivering, enkel kategorisering samt effektive metoder for å knytte innhold fra ulike logger til hverandre er velegnet med tanke på å presentere og diskutere faglig innhold over tid.

En blogg editeres vanligvis av én eller et lite antall personer, men det er ikke noe i veien for å gi et stort antall brukere anledning til å poste. Slike blogger får noen av de samme kjennetegnene som nettbaserte diskusjonsforum. En viktig forskjell er imidlertid at det kun er bloggeieren / -eierne som har mulighet til å poste innlegg på øverste nivå (jf. etablere en ny tråd i et diskusjonsforum). En blogg har også en kommentarfunksjon der andre kan komme med sin respons i direkte tilknytning til en bloggpost.

Publiseringskulturen knyttet til personlig publisering, slik en møter det på Internett, gir den enkelte mulighet til å presentere sine synspunkter innenfor rammene av et fellesskap. På nettet er deltagerne i disse fellesskapene i utgangspunktet løst knyttet til hverandre, men det kan likevel oppstå streke sosiale og faglige bånd som holder seg over lang tid. En forutsetning for å knytte slike bånd er imidlertid at det er mulig for den enkelte å synliggjøre sin personlige stemme, for dermed å kunne bygge opp en nett-identitet over tid. Weblogger har egenskaper som gjør dette enklere enn hva tilfellet er i diskusjonsforum der fokus gjerne dreies fra det personlig mot gruppens behov og interesser.

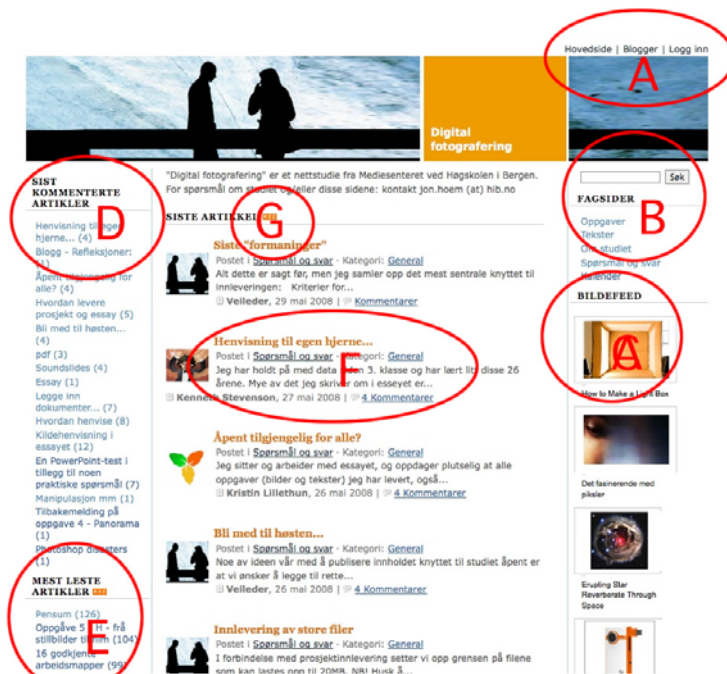
Weblogger synes å være godt egnet for diskusjoner der deltagerne kan delta på ulike nivå. Muligheten til å velge hvorvidt man vil kommentere i direkte tilknytning til en post eller som man heller vil fortsette diskusjonen i sin egen blogg representerer variasjonsmuligheter som gir den enkelte mulighet til å velge hvordan vedkommende helst gir sine meninger til kjenne.



undervisningen. Å kunne veksle mellom tilgang til informasjon og kommunikasjon, der en kan diskutere ulike syn og betydninger av den tilgjengelige informasjonen, er en arbeidsform som er nyttig med tanke på de arbeidssituasjonene som studentene kommer til å stå ovenfor i yrkeslivet. I mange sammenhenger blir kunnskapen om hvordan en finner, håndterer og gjenbraker informasjon vel så viktig som å ha tilegnet seg selve informasjonsinnholdet. En utfordring som en finner igjen på alle nivåer i utdanningssystemet er å skape læringsmiljøer som utvikler de lærendes evne til å se sammenhenger mellom informasjonsbiter som i utgangspunktet er presentert i forskjellige kontekster.

## Sosiale (lærings)felleskap

Personlige publiseringsformer er interessante i læringssammenheng fordi den kan endre de lærendes rolle fra primært å være konsumenter til også å bli aktive produsenter av informasjon. Ved å legge til rette for at det publiseres åpent på webben kan en oppnå en økt bevissthet om at den enkelte faktisk skriver for en mottakergruppe, enten dette er begrenset til en avgrenset gruppe eller det greier seg om en målgruppe slik dette blir definert i massemediene.



Figur 2: De ulike elementene på forsiden (<http://digitalfoto.hib.no/>): (A) - Lenke til oversikt over alle bloggene. Pålogging. (B) -Faste lenker som går igjen på alle sidene. (C) - Bildefeed ved hjelp av Wists.com. Viser forskjellige ting av mulig interesse, men som ikke er pensum. (D) - De siste artiklene som er blitt kommentert. (E) - De mest leste artiklene. (F) - Lenke til de siste postene, og en forhåndsvisning de første tekstlinjene av teksten i posten. (G) Webfeed som

**gjør det mulig å følge med på hva som fistes via f eks Bloglines.com, eller en annen «nyhetsleser».**

Studiet i digital fotografering er kun nettbasert. Ved slik undervisning må kommunikasjonen fullt og helt baseres på tekniske løsninger, som oftest på måter som ikke knytter sterke forbindelser mellom «sendere» og «mottakere» i tid og rom. Dette til forskjell fra klasseromsundervisning der slike kvaliteter blir en implisitt del av kommunikasjonssituasjonen. Fordelen ved de asynkrone, desentraliserte kommunikasjonsformene er imidlertid at hverken lærere eller elever behøver å være på et bestemt sted til et bestemt tidspunkt – alle parter gis stor grad av frihet. Samtidig bringer de nettbaserte løsningene med seg opplagte utfordringer knyttet å skape gode læringsfellesskap. Man kan ikke trekke veksler på allerede etablerte relasjoner mellom deltagerne, noe som gjør at det blir vanskeligere å få i gang mer uformelle diskusjoner.

## **Praktisk gjennomføring**

Studentene kan poste til sine egne logger, samt til en felles logg - «Spørsmål og svar» - som fungerer som et slags felles fagforum. Studentene ble ved oppstart oppfordret til å fremme sine spørsmål i denne loggen fremfor å henvende seg til veidelder via epost. Den individuelle loggen tjener flere formål. Det er her studentene legger ut sine besvarelser, men de står også fritt til å skrive om tema som ikke er direkte knyttet til pensum og obligatoriske arbeidskrav.

Studentenes blogger ligger i utgangspunktet åpent tilgjengelig på nettet. Tanken er at studentene skal kunne benytte bloggen som en portfolio. Det er imidlertid naturlig at det ikke er alt man ønsker å vise frem offentlig. Brukerne har derfor mulighet til å legge hele eller deler av innholdet i en artikkel «under streken». Bloggprogramvaren som benyttes, LifeType, har en funksjon for å dele en artikkel, slik at denne kan vises over flere sider. For brukeren vises denne funksjonen som en knapp, og dersom en trykker på denne settes en strek inn, som et skille i teksten. Vi har tilpasset denne funksjonen, slik at det som postes "under streken" kun er synlig for de brukerne som er pålogget systemet. Eksterne brukere får sett overskriften og kommentarene til slike poster, men det som ligger «under streken» skjules, og brukeren får beskjed om å logge seg på for å kunne se resten. Slik kan studentene selv kontrollere hva de vil vise for omverdenen.

Brukerundersøkelsen som har blitt gjennomført etter hvert semester indikerer at studentene i forskjellig grad benytter seg av mulighetene til å lukke artikkelene. Et flertall stiller seg imidlertid positive til å poste åpent, og benytter seg ikke av muligheten til å poste under streken. Her er det imidlertid vesentlig at studentene gis en reell valgmulighet, slik at de som ikke ønsker en offentlig eksponering har mulighet til å unngå dette. Samtidig stilles det klare krav til at studentene gjør sine besvarelser tilgjengelig for sine medstudenter. Alle brukere med passord får se alt som publiseres i systemet.

The screenshot shows a student blog post with the following elements:

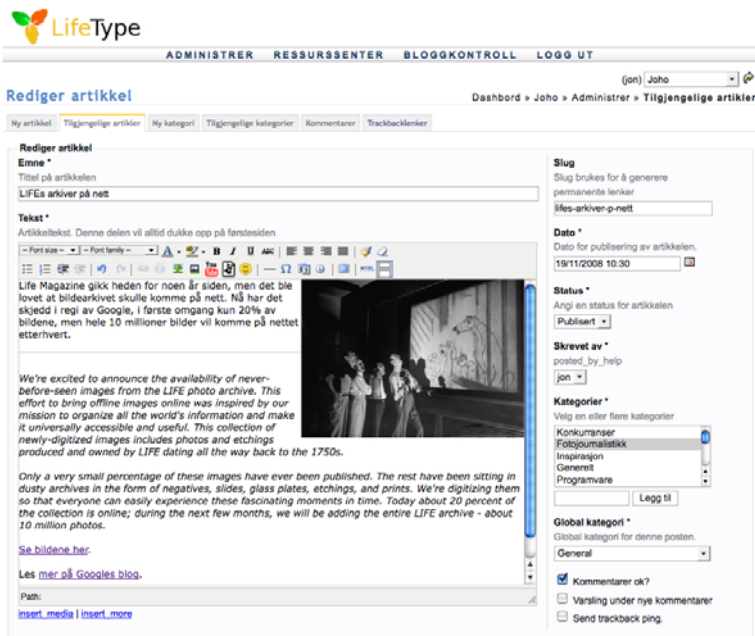
- Header:** "Hovedside | Blogger | Logg inn" in the top right corner.
- Image Gallery:** A row of three images. The first is labeled "John", the second "Digital fotografering", and the third is unlabeled.
- Post Title:** "LIFE's arkiver på nett".
- Text:** The main text discusses the digitization of LIFE magazine's photo archive, mentioning that about 20% of the collection is now online and that the rest will be available in the next few months.
- Comments:** A section titled "Kommentarer" with a sub-header "Re: LIFE's arkiver på nett" and a comment from "Pelle" dated "13/01/2009, 10:34".
- Navigation:** A "Siste kommentarer" section with a list of recent comments.
- Footer:** A "KALENDER" section showing the month of January 2009.
- Right Sidebar:** A "FAGSIDER" section with a list of categories like "Frøendrift", "Oppgaver", etc., and a "KATEGORIER" section with a list of tags like "Fotografier", "Konkurranser", etc.

Figur 3: Eksempel på en individuell bloggpost.

Etter at studentene har avsluttet studiet beholder de bloggen og har fortsatt mulighet til å poste til denne. Her er tanken at man over tid skal bygge opp et større fellesskap, der også tidligere studenter kan komme med innspill, delta i diskusjoner og få tilgang til nytt innhold som postes "under streken"

For enkelt å kunne skille mellom de ulike typene innhold kan studentene fritt velge egne kategorier. Alle postene i hver kategori kan listes opp ved å klikke på den aktuelle, som listes opp i en egen meny (se illustrasjon 4.). På denne måten kan en raskt skaffe seg oversikt.

Studiet har ingen samlinger der studentene får anledning til å møtes, og studentenes første oppgave har derfor vært å presentere seg selv med bilder og tekst, slik at de på et tidligst mulig tidspunkt skal bli kjent med hverandres faglige ståsted og interesser. Hensikten med utformingen av publiseringsystemet har vært å legge til rette for individuell fleksibilitet. På samme måte har en også ønsket å legge til rette for at studentene skal kunne få størst mulig utbytte av studiet gjennom selv å kunne påvirke hvilke øvingsoppgaver de leverer.



**Figur 4: Editering av en bloggpost. Brukeren kan selv bestemme artikkelens utforming, benytte ulike kategorier etter behov, samt bestemme hva som skal være synlig for eksterne brukere. Alt under streken, til venstre for bildet i redigeringsfeltet, blir her synlig kun for de som er pålogget.**

Studentene lager en individuell fremdriftsplan tidlig i studiet, dog med det forbehold at de kan gjøre endringer i planen på et senere tidspunkt. Eneste forutsetning er at det oppfyller kravene som stilles til frister og antall innleveringer. Studentene poster planene i sine egne logger, og veileder lager en samleside der planlagte innleveringer synliggjøres i en tabell (se figur 5.). Fra denne siden lenkes de enkelte innleveringene etter hvert som de blir godkjent. På denne måten kan studentene enkelt skaffe seg oversikt over hvem som planlegger å jobbe med de forskjellige øvingsoppgavene, samtidig som de kjapt kan få oversikt over og tilgang til det som blir levert.

## Tilrettelegging for veksling mellom roller

Ved utviklingen av læringsomgivelsen ble det tatt utgangspunkt i fire rollemodeller som en finner igjen ved alle former for kommunikasjon i grupper (Hoem, 2005): Initiativtakere, kontrollører, veiledere og observatører. Et av målene med et nettbasert læringsmiljø er å legge til rette for at brukerne skal kunne veksle mellom de ulike rollene alltid på en enklest mulig måte.

Hovedside | Blogger | Logg inn

**Oppgaver**

**Digital fotografiering**

**SISTE KOMMENTARER**

-Oppgave 5  
Q Åpen klasse. Fotografen Anders Beer Wilsø og KrøgerEn av Norges mest...

-Oppgave 5  
Siden det skar seg med mobilbilder (kameraet har vært treigt og gitt...

-Oppgave 4. J - manipulasjon Av Jan-Åge Pedersen ...

Her er min besvarelse på oppgave E - High Dynamic Range Denne oppgaven har jeg...

Sver på oppgave C. Jeg har tidvis hatt en del tekniske problemer i denne oppgaven...

-Oppgave J  
Del 1 "Fjerne minst ett betydelig element i et ...

Ideen med å bruke uthevet skrift var at jeg ville fremheve besvarelsen som en del var...

Oppgaven er godkjent såraks den får en lenke i oversikten ovenfor

Hvordan ser jeg om

**Godkjente innleveringer**

Veileder · 16 januar, 2008 · 12:59

Her finner du lenker til presentasjoner, fremdriftsplaner og oversikt over øvinger.

	Ø1	Ø2	Ø3	Ø4	Ø5		
	OK	EP	B	Q	K	J	😊
	OK	EP	B	G	J	Q	😊
	OK	EP	E	G	J	K	😊
	OK	EP	C	J	D	B	😊
	OK	EP	Q	-	E	H	
	OK	EP	K	B	C	P	
	OK	EP	D	G	E	H	😊
	OK	EP	I	D	F	B	
	OK	EP	E	G	J	C	😊
	OK	EP	B	G	H	J	😊
	OK	EP	B	Q	J	E	

**FAGSIDER**

Oppgaver  
Tekster  
Om studiet  
Spørsmål og svar  
Kalender

**NYE ARTIKLER**

Om oppgavene  
Fremdriftsplaner  
Oppgave A - Presenter deg selv  
Oppgave B - Dokumentasjon  
Oppgave C - Fortelling  
Oppgave D - Abstraksjon  
Oppgave E - High Dynamic Range  
Oppgave F - Utforsk sonesystemet  
Oppgave G - Panoramabilde  
Oppgave H - Fra stillbilder til film

Arkiv

**KATEGORIER**

Generert [19]  
Oppgavebesvarelser [1]  
Teknisk [0]

**BLOGROLL**

Tilbakemelding på studieopplaget - våren 2008  
Endelig prosjekttinnlevering - KS (Kanskje kandidatnr: 120820)

**Figur 5: Oversikt over innleverte øvinger. En viktig målsetning har vært å legge til rette for størst mulig transparens, slik at studentene skal ha reell anledning til å lære av hverandre til tross for at de aldri møtes. Veileder oppdaterer derfor en egen side, via Google Documents, med lenker til alle sentrale bidrag fra studentene (presentasjon, obligatoriske øvinger og prosjektbeskrivelser). Denne siden er den eneste veileder poster som krever pålogging.**

## Initiativtakeren

Initiativtakeren er en person som er i stand til å sammenfatte informasjon og kommunisere dette til sine omgivelser. Det er initiativtakeren som kommer med nye ideer og sørger for at en prosess bringes fremover.

Ethvert læringsmiljø trenger initiativtakere for å holde oppe aktiviteten. Initiativtakeren stiller imidlertid ofte flere spørsmål enn han kommer med svar, og en læringsprosess bryter sammen dersom man har for mange i rollen som initiativtakere samtidig. I så tilfelle ender gjerne kommunikasjonen opp med en mengde løse tråder der tilgjengelig informasjon ikke videreføres til kunnskap gjennom kollektive prosesser.

Noen av studentene benytter muligheten til å poste meldinger om interessante ting de kommer over på nettet. Dette har både blitt postet i studentenes egne logger og i den felles loggen "Spørsmål og svar". Det er ikke innført noen form for incentiver

for at studentene skal gjøre dette, de som poster slik informasjon gjøre dette ut fra et ønske om å komme fellesskapet til gode. Det er imidlertid interessant å merke seg at flere studenter påpeker at de merker at de får mer respons fra medstudentene når deres egen aktivitet øker. Det å gjøre en ekstra innsats for å gjøre andre oppmerksom på interessant informasjon synes altså å ha en direkte positiv effekt for den enkelte. Veileder forsøker å forsterke denne effekten ved å gi rask respons til studenter som bringer inn ny informasjon.

## Kontrolløren

Kontrolløren har en mer tilbaketrukket rolle enn initiativtakeren, men kan være en like aktiv deltaker i kommunikasjonen. Men der initiativtakeren er nytenkende, er kontrolløren mer konservativ og baserer det som kommuniseres på det som allerede er anerkjent kunnskap. I praksis kommer dermed kontrolløren ofte inn med korrekativer og utfyllende informasjon i etterkant av initiativtakerens innledende innspill. Kontrollørens rolle er først og fremst å validere informasjon og formidle sammenhenger mellom ny informasjon og eksisterende kunnskap.

The image is a screenshot of a blog page. At the top, there are navigation links: 'Hovedside | Blogger | Logg inn'. Below this is a header with two images: 'Tekster' (with a dark image of a person) and 'Digital fotografering' (with a light blue background). The main content area features a post titled 'Sepiaeffekt i Lightzone' by 'Veileder' dated '23 oktober, 2008 - 10:14'. The post text says: 'I denne [videoen](#) konverteres et bilde med en sepialignende effekt:'. Below the text are two side-by-side images of a forest scene, one showing the original image and the other showing the result with a sepia effect. Below these images is a video player showing a screen recording of a Photoshop tutorial. The video player has a play button and a progress bar. Below the video player is a link: 'Direkte lenke til videoen.' On the right side of the page, there is a search bar and two sections: 'FAGSIDER' and 'NYE ARTIKLER'. The 'FAGSIDER' section lists: 'Fremdrift', 'Oppgaver', 'Tekster', 'Om studiet', 'Spørsmål og svar', and 'Kalender'. The 'NYE ARTIKLER' section lists: 'Hva sier Åndsverkløven om fotografi', 'Sepiaeffekt i Lightzone', 'Infrarødt med Lightzone', 'Gestalt-teori og montasje', 'Manipulasjon av himmel i Gimp', 'HDR med Photomatrix, etterarbeid i Lightzone', 'Hugin - praktisk gjennomgang', 'PTLens', 'Introduksjon til Lightzone', 'Introduksjon til GIMP', and 'Arkiv'. Below these sections is a 'KATEGORIER' section listing: 'Lightzone [4]', 'Opphavsrett [7]', 'Teknisk [15]', 'Lyssetting [2]', 'Programvare [7]', 'Photomatrix [2]', 'Teori [6]', 'Tutorials [7]', 'HDR [1]', and 'Gimp [2]'.

**Figur 6: Et eksempel på veileder i rollen som tilrettelegger. En student har demonstrert en effekt ved bruk av et program, og veileder viser en alternativ måte å oppnå dette på. Legg merke til at det her er benyttet et enkelt verktøy for å lage skjermvideo (screencast-o-matic.com). Videoen viser hva veileder**

**gjør på skjermen, med tilhørende muntlig forklaring. Videoen kan deretter lastes opp på en videotjeneste og legges inn i bloggen.**

Veileder har operert med to "identiteter" i publiseringsystemet. En formell rolle ("Veileder"), hvis aktiviteter er orientert mot de målsetningene som er satt opp i fagplanen, og en mer uformell (eget navn). Dette har vært gjort for å kunne synliggjøre forskjellig status på meldinger som er postet til systemet. Det som postes i rollen som veileder vil ha mer karakter av formell tilbakemelding og posting av pensumtekster (rollen som kontrollør). Den personlige rollen brukes derimot når en ønsker å komme med innspill som anses å være av interesse, men som ikke har direkte relevans for pensum i faget.

Studentene har til en viss grad tatt på seg rollen som kontrollører, først og fremst i form av kommentarer til spørsmål fra andre studenter. Det er imidlertid ønskelig at også studentene går inn i denne rollen, ikke minst fordi kontrollørens rolle alltid innebærer faglig refleksjon.

### **Tilretteleggeren**

Tilretteleggeren er en rolle som representerer en avveining mellom initiativtakerens og kontrollørens egenskaper. Vedkommende er i stand til å kombinere eksisterende kunnskap, og kommunisere dette til andre til andre. Når en diskuterer endringer i undervisningssituasjonen som en følge av IKT, fremheves gjerne endringer i lærerens rolle knyttet til en gradvis overgang til veiledning, gjerne på bekostning av en mer forelesende undervisningsform. Det er samtidig vesentlig å ta høyde for at rollen som tilrettelegger i stor grad kan tas av de studentene.

Rollen som tilrettelegger er blitt formalisert for studentenes del i form av obligatorisk tilbakemelding på medstudenters foreløpige prosjektbeskrivelsene. Tilbakemeldingene er i ikke gjenstand for evaluering, og de har naturlig nok vært av varierende kvalitet. Enkelte studenter sier i evalueringen at de har hatt lite faglig utbytte av tilbakemeldingene fra medstudenter, mens andre uttrykker at dette har vært verdifullt. Veileders inntrykk er at de fleste tilbakemeldingene har holdt et godt faglig nivå. I de tilfellene hvor medstudentenes tilbakemeldinger har vært relativt svake sørger veileder for å yte en ekstra innsats, som en kompensasjon for dette. Det sentrale er imidlertid at alle har innsyn i de kommentarene som blir gitt, både av medstudenter og av veileder. På den måten kan studentene også trekke veksler på kommentarer som er gitt til andre. Selv om prosjektene er forskjellige vil det alltid være en rekke felles problemstillinger med betydelig overføringsverdi. Ved å gi alle studentene fullt innsyn i tilbakemeldingene bygges det i praksis opp en delt kunnskapsbase, som blir stadig mer omfattende. Her finner en svar på spørsmål som blir stilt ofte, og ved å henvise studentene, ved hjelp av en hyperlenke, oppnår en dermed å redusere tiden det tar å drive veiledning. Dette betinger selvsagt at veileder har en noenlunde fullstendig oversikt over svarene som allerede er gitt, men ved takket være kategoriseringen i systemet er det ganske enkelt å finne fram til spørsmål og svar innen ulike tema.

The screenshot shows a Google search interface. The search bar contains the text "site:digitalfoto.hib.no panoramabilde Hugin". Below the search bar, there are radio buttons for "nettet", "dokumenter på norsk", and "sider fra Norge". The search results are displayed in a list format. The first result is titled "Hugin" and includes the URL "www.odinfond.no/Hugin&Munin" and the text "Last ned Hugin & Munin her:". Below this, there are several search results with titles like "Spørsmål og svar | Hugin og feilmeldinger", "Veiledninger | Hugin - praktisk gjennomgang", "Størksen | Oppgave G - Panoramabilde - Eva S", "Veiledninger", and "Om studiet | Studiets innhold og fremdrift". Each result includes a brief description and a link to the source page.

**Figur 7: En ofte undervurdert effekt av å legge innholdet åpent tilgjengelig er at det blir fanget opp av søkemotorer. For det første er dette en gratis promotering av studiet, men minst like viktig er det at man kan trekke veksler på søkemotorene ved gjenfinning av innhold. Publiseringssystemet / læringsplattformen har egne søkefunksjoner, men våre erfaringer tilsier at de dedikerte søkemotorene gir mer relevante treff. Ikke minst er dette nyttig for veileder når vedkommende skal finne fram til tidligere besvarte spørsmål.**

Enkelte studenter har kommet med råd og tips til medstudenter, da først og fremst i form av kommentarer til spørsmål som er fremmet i den felles loggen "Spørsmål og svar". I løpet av det første semesteret ble det lagt inn drøyt 140 poster i denne loggen, og mer enn 300 kommentarer. Her må det imidlertid sies at en stor del av kommentarene (rundt halvparten) er postet av veileder. Veileder er naturlig nok den som i størst grad har hatt rollen som tilrettelegger.

## Observatøren

Observatøren er den rollen som de fleste av oss tar på seg det meste av tiden. I denne rollen befinner vi oss i mottakermodus, noe som imidlertid ikke behøver å bety det samme som at aktivitetsnivået er lavt. Observatøren fokuserer imidlertid på å tilegne seg informasjon, og er i mindre opptatt av å kommunisere det vedkommende vet til

andre. I den grad observatøren er en synlig deltager er dette i form av korte kommentarer, uten pekere til annet innhold eller faglige resonnementer.

Slik utdannings- og vurderingssystemene er bygd opp i dag befinner mange av studentene med størst faglig suksess seg blant observatørene. De kan motta, vurdere og systemere informasjon og på den måten bygge opp omfattende individuell kunnskap. Gjennom korte kommentarer kan imidlertid observatørene ha viktige sosiale funksjoner ved å oppmuntre andre til ny, eller økt innsats. En ser ofte at deltagere motiveres av å motta kommentarer fra andre. Disse kommentarene behøver slett ikke å være faglig relevante, eller på noen måte bringe en diskusjon videre, men har først og fremst en funksjon som et klapp på skulderen.

Aktiviteten på studiets nettsted har gått noe ned etter hvert, noe som nok gjenspeiler at studentene etter hvert finner raskere frem til svar på de mest påtrengende spørsmålene, for eksempel knyttet til studiestøttesystemet og studieopplegget. Etter hvert har dermed spørsmålene som stilles fått mer karakter av å være rettet mot det rent faglige.

Kombinasjonen av å kunne poste i sin egen logg, i en felles logg og generell mulighet til å kommentere (også anonymt), noe som gir den enkelte en stor grad av fleksibilitet når det gjelder å komme til orde. Dette legger til rette for en form for det Lave & Wenger kaller perifer deltagelse (Wenger, 1998), det vil si at studentene kan velge å nærme seg nettpubliseringen på flere forskjellige måter. Slik systemet fremstår per dags dato er det mulig å skjule innholdet i poster i loggene for brukere som ikke er pålogget. Dette er imidlertid ikke mulig for kommentarenes del, noe som til en viss grad hever terskelen for å kommentere.

## **Overføringsverdi**

Før en bestemmer seg for en bestemt type blogg-programvare bør en gjøre seg opp en formening om hvilke behov løsningen skal dekke. Utvalget av tilgjengelige løsninger er stort, og de fleste av løsningene er gratis i bruk noe som fører til at det er mulig å komme i gang uten store kostnader. Løsningens brukervennlighet og relativt lik funksjonalitet fører dessuten til at man kan operere med flere løsninger parallelt, uten at dette utløser et betydelig opplæringsbehov. Dermed står man friere til å velge ulike tekniske løsninger til forskjellige behov (for eksempel ved å tilby en type blogg til undervisningspersonalet og en annen til studentene). Dette står til en viss grad i kontrast til de fleste LMS-ene som benyttes ved norske undervisningsinstitusjoner, der samme løsning benyttes for å dekke alle studentene uten å ta hensyn til faglige forskjeller og ulike pedagogiske og didaktiske behov.

Weblogger kan benyttes på en rekke måter i forbindelse med nettbasert undervisning. Foreløpig er kanskje den vanligste bruken knyttet til "klasse-portaler" der de som har ansvar for undervisning og fremdrift benytter bloggen som publi-

seringskanal. Slike bruksmåter ligger imidlertid tett opp mot funksjoner som også lar seg realisere i "tradisjonelle" LMS-systemer.

Bloggsjangeren inviterer derimot til større åpenhet ut over studentgruppen, i mange tilfeller kan det være fordelaktig å publisere "for verden", noe som gir studentene "en stemme" og en økt følelse av å skrive for reelle mottakere ut over de en studerer sammen med. Noen opplever imidlertid dette som problematisk – de ønsker ikke å være særlig synlige på nettet – og en må legge til rette for at også disse studentene ivaretas.

Når det gjelder selve fagstoffet har vi imidlertid ikke gjort noen negative erfaringer med hensyn til å legge dette åpent tilgjengelig på nettet. Mange av studentene har benyttet seg av muligheten til å "sjekke varen" før de går til det skritt å melde seg på som aktive studenter. Det er ingen tegn til at denne åpenheten har hatt noen negative konsekvenser for studiets popularitet.

## Referanser

Alle nettreferanser sjekket 09.09.09.

CIBER (2008) : "Information Behaviour of the Researcher of the Future" ('Google Generation' project) Executive Summary. URL:

<http://www.ucl.ac.uk/infostudies/research/ciber/downloads/ggexecutive.pdf>

Herring, Susan C, Scheidt, L. A, Bonus, S, and Wright, E. (2004): "Bridging the gap: a genre analysis of weblogs" . URL:

[www.ics.uci.edu/~jpd/classes/ics234cw04/herring.pdf](http://www.ics.uci.edu/~jpd/classes/ics234cw04/herring.pdf)

Hoem, Jon (2005a): "Digitale læringsomgivelsers kommunikasjonsmønstre". Report from Dramaturgy in Distributed Learning. URL:

[infodesign.no/artikler/LMS\\_vs\\_PP\\_v10.pdf](http://infodesign.no/artikler/LMS_vs_PP_v10.pdf)

Hoem, Jon (2006): "Openness in Communication", First Monday Special Issue on Openness. URL: [www.firstmonday.org/issues/issue11\\_7/hoem/index.html](http://www.firstmonday.org/issues/issue11_7/hoem/index.html)

Hoem, Jon (2009): *Personal Publishing Environments*. PhD-avhandling 3:2009, NTNU. URL: <http://infodesign.no/2009/08/personal-publishing-environments-all.htm>

Keats, Derek W. & Schmidt, J. Philipp (2007): "The genesis and emergence of Education 3.0 in higher education and its potential for Africa". First Monday, volume 12, number 3. URL:

[http://firstmonday.org/issues/issue12\\_3/keats/index.html](http://firstmonday.org/issues/issue12_3/keats/index.html)

Lenhart, A., Madden, M., Rankin Macgill, A., and Smith, A. (2007): Writing, Technology and Teens. URL:

[http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP\\_Writing\\_Report\\_FINAL3.pdf](http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP_Writing_Report_FINAL3.pdf)

MSN/MTV (2008): Circuits of Cool – sosiale nettverk: Vær til stede eller bli utestengt fra samtalen. URL:

<http://advertising.microsoft.com/norge/ResearchLibrary/>

[ResearchLibrary.aspx?Adv\\_ResearchReportID=721](http://advertising.microsoft.com/norge/ResearchLibrary/ResearchLibrary.aspx?Adv_ResearchReportID=721)

- Ofcom (2008), Social Networking: A quantitative and qualitative research report into attitudes, behaviours and use. URL:  
[http://www.ofcom.org.uk/advice/media\\_literacy/medlitpub/medlitpubrss/socialnetworking/report.pdf](http://www.ofcom.org.uk/advice/media_literacy/medlitpub/medlitpubrss/socialnetworking/report.pdf)
- Otnes, Hildegunn (2003): "Arkivskuff eller læringsarena? Lærings- og dokumentasjonssjanger i digitale mapper". URL:  
<http://www.itu.no/Emnekategori/1083650082.59/1083582462.18>
- Spiro, Lisa (2008): "Is Wikipedia Becoming a Respectable Academic Source?" URL: <http://digitalscholarship.wordpress.com/2008/09/01/is-wikipedia-becoming-a-respectable-academic-source/>
- UHR (2005): "Åpen tilgang til vitenskapelige artikler". URL:  
[http://www.uhr.no/documents/05\\_29\\_Brev\\_medl.inst.\\_pne\\_arkiver.doc](http://www.uhr.no/documents/05_29_Brev_medl.inst._pne_arkiver.doc)
- Walker, Jill (2004): Weblogs: Learning in Public. URL:  
<https://bora.uib.no/bitstream/1956/1841/1/Walker-WeblogsLearningInPublic.pdf>
- Wenger, Etienne (udatert): "Communities of Practice". URL:  
<http://www.ewenger.com/theory/>
- Wenger, Etienne (1998) "Communities of Practice. Learning as a social system", Systems Thinker, URL: [www.co-i-l.com/coil/knowledge-garden/cop/lss.shtml](http://www.co-i-l.com/coil/knowledge-garden/cop/lss.shtml)

Utviklingen av studiet har blitt finansiert gjennom midler fra Norgesuniversitetet.

Studiets nettsider finnes på <http://digitalfoto.hib.no/>

Klikkbare referanser og ytterligere informasjon finnes på <http://bit.ly/bloggartikkel>